

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: **Nepomuki Szent János szobor**

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és
élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☒ épített környezet
☐ ipari és műszaki
megoldások	☐ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Apátfalva Főtér, Templom utca, 69.

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

☒ települési	☐ tájegységi	☐ megyei	☐ külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Apátfalván a templom közelében a Maros felé vezető köz elején áll, a Nagyköz és Templom utca kereszteződésében a Nepomuki Szent János szobor. Utak ölelik körbe minden oldalról.

Szent János a folyók, hidak, hajósok védőszentje. A gyónási titok mártírjaként tisztelik. 1383-ban halt mártírhalált, 1729-ben avatták szentté. Patrónusuknak választották a vízen járók, vízimolnárok, hajósok, halászok. Szobrai az egész ország területén elterjedtek, különösen vizek partján, utak, hidak mellett, faluk szélén. A Maros folyó közelsége, a folyón dolgozó halászok, vízimolnárok nagy létszáma Apátfalván is egy védő szobor felállítását tette szükségessé.

A szobor felállításáról így ír a Historia Domus:

„1824 május 16. A helyi plébános Gróff József megáldotta Nepomuki Szent János az egyház mártírjának szobrát. Adományozók Mészáros Apollónia és Kerekes István.

Mikor 1820-ban kiöntött a Maros, Apátfalván egy egész utcát elpusztított, csupán nyolc ház maradt épen. A község lakói védekezésül 10 láb magas töltést építettek, a folyó közelében álló házakat pedig elbontották. Nepomuki Szent Jánosnak – akinek tisztelete igen erős a vidéken, - 1824-ben állított szobrot egy helyi módos asszony, Kerekes Apollo, mint azt a szobor talapzatának felirata hirdeti: Állította istenben elnyugodott Kerekes Apollo 1824.

A szobrot védő, kupolás kőbaldachint 1930-ban építették, addig egyszerű nádfödél védte a szentet az időjárástól. A kőbaldachin négy téglapilléren áll, a templom felé eső bejáratát lécekből rótt rostély zárja, míg három oldalán téglamellvéd övezi. A tető „szabályos csonkagúla” alakú, cseréppel fedett, csúcsán zsalugáteros ablakdíszekkel ellátott, cserépfedelestornyocska áll. A tető szegélydeszkáit csipkézett, fűrészelt díszítés szegi. A szobor a baldachin közepén, alacsony talapzaton áll.

Az építmény nyújt fedelelet a kisméretű, díszes lélekharangnak, amelyet halálesetkor kondítanak meg: másként a férfi, másként a nő halott tiszteletére. Nő halottnak harangozik egy sort, szünetet tart, újból egy sor harangozás. Úgy mondják, két verset húz, mintha egy vers két versszaka lenne közte szünettel. Ha férfi a halott három verset húz, közte két szünettel. Gyerekek még nem kellett harangoznia.

Az apátfalviak a lélekharang hangjára ma is megállnak az utcán, még a kerékpárról is leszállnak, s nem mennek tovább, míg meg nem tudják, kiért szól. 2002-től Farkas Mátyásné Kelemen Julianna (67 éves) a harangozó, aki a 83 éves korában elhunyt Bakai Katalin után vállalta el ezt a feladatot. „Kati néni amikor meghalt úgy volt, hogy megszűnjön, de csak ne, mert a falu megszokta. A plébános kért, hogy vállaljam el. 1976-óta voltam a temetőnél harangozó, aztán még ez is az enyim lett.” Farkas Mátyásné Kati nénitől tanulta el a lélekváltás húzásának módját. Ha meghal valaki, a rokonság egy tagja elmegy a harangozóhoz. Julika néni meg szokta kérdezni ki a halott, hány éves és hol lakott. Reggel 8 után, este 6-ig bármikor lehet kérni a harangozást, egy halottnak egy alkalommal, mert ha többször is húzná, úgy értenék a népek, új halott van.

A haranghoz a harangláb rostélyos ajtajánál tud bemenni. Ha látják a járókelők tudják hogy halott van, és egyre többen gyűlnek össze, várva, hogy megtudják a halott nevét. „Én csak mék be, húzom a harangot. Még el nem húzom nem szólok egy szót se, csak nézek fölfelé a harangra, közben a Rózsafűzért imádkozom. Kigyüvök, most mán mondom, ki a halott.,,

A pátfalviak mindig szívükön viselték a szobor sorsát, látható ez abból is, hogy az építményt virágoskerttel keretezték, a négy sarokpillérhez négy fát ültettek, melyek mára hatalmasokká nőttek. Van egy kis csoport, akik minden évben a javításokat, meszelést, a virágok ültetését elvégzik.

A szobor épületének 4 sarkára 4 japánakác fa van ültetve. Mára hatalmasra nőttek. Hozzá tartoznak az épülethez. A szobor mögött is tart tovább a kert, pihenőpad lett elhelyezve.

A Nepomuki Szent János-szobor az Úrnapi körmenet egyik stációja is.

1963 óta műemléki védeltséget élvez, felújítása 2014-ben pályázati támogatással valósul meg.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A szobor egyike a 19. század elején állított, naív szentszobroknak, amelyek állják az idő próbáját és ma is fontos szerepet töltenek be a község vallási életében, szertartásaiban.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Tóth Ferenc: Nepomuki Szent János-szobor. In: Csongrád megye építészeti emlékei. Szerk: Tóth Ferenc. Szeged, 2000, 12.

Marosvidék folyóirat 2005 /2. szám Vargáné Nagyfalusi Ilona A pátfalvai Nepomuki Szent János –szobor
Historia Domus

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

http://www.apatfalva.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=8&Itemid=10

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

A szobor baldachinja csipkézett szegődeszkával, és a lélekharanggal. A díszes lélekharang 2014.

A szobor 2010-ben.

A harangláb felújítási munkálatairól Széles Istvántól kaptunk két kényképet.1965.

2016. A felújított épület a fákkal.

2016.

A haranglábban levő hírharang

A felújított Nepomuki János szobor. 2016.

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés *j*) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek:

Apátfalván egyetlen műemlék található, ez a „Szent János”. Így hívják a pátfalviak. Különös helyen egy út közepén található a falu főterén. Maga a Nepomuki János papot ábrázoló szobor csak egy része az együttesnek.

A szobor fölé egy védő épület készült az időjárás kártékony hatása ellen. Itt kapott helyet a lélekharang is, ha meghal valaki, szólnak a harangozónak, és először itt harangoznak neki, hagyományos módon egy kötelet húzva. A harangszót hallva, mindenki tudja meghalt valaki. Ha épp arra járnak leszállnak a bicikliről, hogy megtudják ki halt meg. Az épület négy sarkához négy fát ültettek, ezek mára jól megnöttek. A fák között virágoskerttel szépítették meg. Nepomuki Szent János a vízenjárók védőszentje, szobra a Maroshoz viszonylag közel található, régen itt ment az út a marosi révhez. Folyók mellett szinte minden faluban van szobra. A szobor és az épület régóta hozzátartozik a faluképhez, kicsit Apátfalva jelképe is. Egyházi ünnepeken (Úrnapja) körmenetekkor idáig elgyalogolnak a hívek.

Mint a helyi önkormányzat Kulturális, Vallási Oktatási, Ifjúsági és Sport Bizottságának kültagja, katolikus család tagja, egyházi neveltetésű ember nagyon fontosnak tartom, hogy bekerüljenek az értéktárba a vallással kapcsolatos ősi épületei Apátfalvának, mivel a falu mindig is vallásos volt.

Apátfalva, 2015. 04. 15.

Veréb Anett Apátfalva,

Dr. Bárkányi Ildikó és Vargáné Nagyfalusi Ilona fotói